

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีการทบทวนวรรณกรรมในส่วนแนวคิด คุณลักษณะ บทบาท และคุณภาพของครูในยุคศตวรรษที่ 21 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิด คุณลักษณะ บทบาท และคุณภาพของครูในยุคศตวรรษที่ 21
  - 1.1 ความรู้ความเข้าใจยุคศตวรรษที่ 21
  - 1.2 คุณลักษณะและบทบาทของครูไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21
  - 1.3 มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาคุณภาพครูไทย และต่างประเทศ
2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
  - 2.1 แนวคิด หลักการ และความสำคัญการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
    - 2.1.1 แนวคิดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
    - 2.1.2 หลักและความสำคัญของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
  - 2.2 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. แนวคิด คุณลักษณะ บทบาท และคุณภาพของครูในยุคศตวรรษที่ 21

1.1 ความรู้ความเข้าใจยุคศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตและทำงานในระบบสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนที่พร้อมเรียนรู้ และเป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ เพื่อไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 20 หรือ 19

วรางคณา ทองนพคุณ (2556) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า การเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้โดยร่วมกันสร้างรูปแบบ และแนวปฏิบัติ ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่ องค์ความรู้ ทักษะ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจะอ้างอิง ถึงรูปแบบ (Model) ที่ พัฒนามาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership For 21st Century Skills) ที่มีชื่อย่อว่า เครือข่าย P21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st century skills) หมายถึง กลุ่มความรู้ ทักษะ และนิสัยการทำงาน ที่เชื่อว่ามีสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะดังกล่าวนี้เป็นผลจากการพัฒนากรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Framework) โดย ภาศิเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา และการเรียนรู้ที่ช่วยชี้นำวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาชีวิตของผู้เรียนให้มีคุณภาพและ ประสบความสำเร็จเพื่อการดำรงชีวิตในคริสต์ศตวรรษที่ 21 (จินดารัตน์ โพธิ์นอก, 2557)

นันทวัน จันทร์กลีน (2557) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า การกำหนดความสำคัญ และแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาทุกระดับเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง จึง จำเป็นต้องบูรณาการทั้งด้านศาสตร์ต่างๆ และบูรณาการการเรียน ในห้องเรียนและชีวิตจริง

เคน เคย์ (Kay K, 2012) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะ ช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต ซึ่งมีเหตุผลอยู่สามประการด้วยกันคือ ประการแรก ทักษะเหล่านี้ไม่ได้ถูก บรรจุในหลักสูตรหรือถูกประเมินเลย บางคนอาจจะเกิดทักษะนี้โดยบังเอิญจากชีวิตประจำวันหรือ ประสบการณ์ในการทำงาน ประการที่สอง ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อนักเรียนทุกคน องค์กร มีการ ปรับโครงสร้างการบริหารให้เป็นแนวราบ เพิ่มการใช้เทคโนโลยี สร้างระบบงานที่ยืดหยุ่น และ กระจายความรับผิดชอบให้พนักงานระดับปฏิบัติการมากขึ้น ประการที่สาม สำหรับผู้ที่เริ่มทำงาน ใหม่ๆ ก็ถูกคาดหวังว่าจะสามารถใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อธิบายทักษะหลายอย่างที่เป็นของใหม่ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความเป็น ผู้นำและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

จักรกฤษณ์ สิริริน (2019) กล่าวว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” คือ เป้าหมายของการจัดการ การศึกษาและการเรียนรู้ ที่จะช่วยชี้นำวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาชีวิตของผู้เรียนให้มี คุณภาพและประสบความสำเร็จเพื่อการดำรงชีวิตศตวรรษที่ 21

จากความรู้ความเข้าใจยุคศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว สรุปได้ว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี ความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่ เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียน

คิด เรียนรู้ แก้ปัญหา สื่อสาร และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นคนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะขั้นสูงในการเรียนรู้และปรับตัว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.2 คุณลักษณะและบทบาทของครูไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในศตวรรษที่ 21 มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของครูใหม่ จากเคยเป็นผู้สอนเป็นผู้ที่พร้อมด้วยทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังมี นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thai Qualifications Framework for Higher Education หรือ TQF: HEd) ไว้ว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

1) มีค่านิยมร่วม ตระหนักและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการทำงานของครู การพัฒนาความรู้สึกรับถึงตัวตนความเป็นครูและมีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่เข้มแข็ง มีจิตบริการต่อวิชาชีพครู และชุมชน

2) เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในวิชาชีพครูมีจิตวิญญาณครูและยึดมั่นใน จรรยาบรรณของวิชาชีพครูปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ความเป็นครูด้วยความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์ สุจริตรับผิดชอบต่อวิชาชีพ อุทิศตนและทุ่มเทในการเอาใจใส่ สร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาการเรียนรู้ และผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีความพอเพียงและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้าน วิชาการและวิชาชีพ

3) เป็นผู้เรียนรู้และฉลาดรู้และมีปัญญา เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการคิด วิเคราะห์การคิดขั้นสูงมีความรอบรู้ด้านการเงิน สุขภาพ สนุทริยภาพ วัฒนธรรม รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลกการสร้างสัมมาชีพและความมั่นคงในคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีความเพียร มุ่งมั่นมานะ บากบั่น ใฝ่เรียนรู้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่เรียนรู้และรอบรู้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้มีทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถคิด วิเคราะห์การคิดขั้นสูง มีความฉลาดดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะข้ามวัฒนธรรม รู้เท่าทัน สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่การเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก มีส่วนร่วมในการพัฒนา ความก้าวหน้าให้กับวิชาชีพครูสามารถแสวงหาความรู้พัฒนาความรู้แจ้ง และสร้างนวัตกรรม เพื่อ พัฒนาตนเองผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

5) เป็นผู้มีความสามารถสูงในการจัดการเรียนรู้เป็นผู้มีความสามารถในการจัด เนื้อหาสาระออกแบบกิจกรรม วางแผนและจัดการเรียนรู้ถ่ายทอดความรู้สร้างแรงบันดาลใจและ

ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความสุขในการเรียน โดยใช้ศาสตร์การสอน รวมถึงวิธีการใช้เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สื่อ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ภูมิปัญญาในชุมชนที่เหมาะสมกับสาระวิชาและผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน สามารถบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ข้ามวัฒนธรรม และการวิจัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการศาสตร์การสอน ความรู้ เนื้อหาสาระ และเทคโนโลยี (TPCK) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนนำไปใช้ในการ แก้ไขปัญหา พัฒนาตนเอง ผู้เรียนและสังคม

6) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และใส่ใจสังคม มีความรักชาติ รักท้องถิ่น มีจิตสำนึกไทยและจิตสำนึกสากล รู้คุณค่าและมีส่วนร่วมในการพัฒนา อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น มีจิตอาสาและดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย มีความยุติธรรมและมีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องรู้จัก รู้ผิด รู้ชอบ ชั่ว ดี กล้าปฏิเสธและต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก รวมทั้งมีคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนด

มาตรฐานความรู้ซึ่งสำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องได้รับ คือ ปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าหรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ด้านต่าง ๆ 11 ด้าน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2554) อันประกอบด้วย

- 1) ความเป็นครู
- 2) ปรัชญาการศึกษา
- 3) ภาษาและวัฒนธรรม
- 4) จิตวิทยาสำหรับครู
- 5) หลักสูตร
- 6) การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน
- 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
- 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
- 9) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้
- 10) การประกันคุณภาพการศึกษา
- 11) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

ความรู้ทั้ง 11 ด้านข้างต้นนี้ ถือว่าเป็นความรู้พื้นฐานของวิชาชีพครู ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนต้องได้รับการถ่ายทอด ปลูกฝัง อบรม มาอย่างดีพอสมควรก่อนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกฝนอบรมวิชาความรู้ตามวิชาเอกหรือสาขาวิชาที่ตนได้ศึกษาโดยเฉพาะอีกด้วย

ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็น E-Teacher (อ่องจิต เมธยะประภาส, 2557 อ้างถึงใน พนมนคร มีราคา, 2560) ดังนี้

1. Experience มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
2. Extended มีทักษะการแสวงหาความรู้
3. Expanded มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่นักเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. Exploration มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี
5. Evaluation เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม และสามารถให้เทคโนโลยีในการประเมินผล
6. End-User เป็นผู้ใช้เทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่า และใช้ได้อย่างหลากหลาย
7. Enabler สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน
8. Engagement ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนครูบน web
9. Efficient and Effective สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้

ครูเป็นบุคคลที่สังคมให้ความสำคัญและยกย่อง ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวิชาความรู้สำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นบุคคลที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพ คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ซึ่ง อรรถวรรณ มุงคุณดา (2561) ได้เสนอลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า บทบาทของครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทใหม่จากเคยเป็นผู้สอน ผู้ให้ความรู้มาเป็น

1. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)
2. ครูเป็นผู้แนะแนวทาง (guide/coach)
3. ครูเป็นผู้ร่วมเรียน/ผู้ร่วมศึกษา (co-learning/co-investigator)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556) กล่าวถึง ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 ว่า ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะดังนี้

1. Experience คือ ครูมีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้แบบใหม่
2. Extended คือ ครูมีทักษะการค้นหาคำความรู้ที่อยู่ตลอดเวลา
3. Expanded คือ ครูมีการขยายผลของความรู้สู่ผู้เรียน
4. Exploration คือ ครูมีการเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย

5. Evaluation คือ ครูเป็นนักประเมินที่ดี
6. End-User คือ ครูเป็นผู้ใช้ปลายทางที่ดี
7. Enabler คือ ครูสามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียนและเนื้อหา
8. Engagement คือ ครูมีการร่วมมือกันแลกเปลี่ยนความคิด
9. Efficient and Effective สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2557) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ว่าหมายถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ซึ่งมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 8 ประการ คือ

1. C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอด/ส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2. C-Computer (ICT) Integration หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านการประยุกต์คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดต่ออาวุธด้านทักษะในการใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. C-Constructionist หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำกิจกรรมใดๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นมาก่อน ผู้สอนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน หากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่างๆ เช่น งานศิลปะ การเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อนอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/หรือชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อสิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียน

เรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ในสถานศึกษา บ้าน และสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่ง ได้มากเท่าใด ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงได้มากเท่านั้น

5. C-Collaboration หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับ ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ช หรือ ที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นระยะ อย่างเหมาะสม อำนวยให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่จะต่อยอด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้นได้ ทั้งนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัดหากปราศจาก ซึ่งฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสม

6. C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วย คำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอ หรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. C-Creativity หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอน ในยุคสมัยหน้านั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้สอน/ส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่บทบาท ของการสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของ ผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ต่างๆ ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ ของผู้เรียน

8. C-Caring หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความเมตตา ความรัก ความปรารถนา และความ ห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน ในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะ ที่ สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะความเมตตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้นจะทำให้ ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะ การตื่นตัวอย่าง ผ่อนคลาย แทนความรู้สึกรัดกุมกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย ถือว่า เป็นสิ่งแวดล้อมที่ เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิณสุตา สิริรังศรี (2557) ได้สรุปคุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้
2. มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้
3. มีทักษะการสื่อสาร
4. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

5. ตื่นรู้ ทันท่วงทีทันเหตุการณ์
6. ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร
7. สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
8. ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
9. เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม
10. รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทยที่หลากหลาย
11. ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก
12. ยอมรับและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
13. มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

นอกจากนี้ ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2557) ยังได้กล่าวถึงบทบาทครูไทยยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ว่า ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งในปัจจุบันเริ่มมีการพูดถึงทักษะของเด็กในศตวรรษที่ 21 แต่ยังไม่มีความครอบคลุมแนวทางการพัฒนาทักษะครูให้พร้อมต่อการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ ครูไทยจำนวนมากจึงเหมือนถูกปล่อยลอยอย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะ 7 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะในการตั้งคำถาม เพื่อช่วยให้ศิษย์กำหนดรู้เป้าหมายและคิดได้ด้วยตนเอง
2. ทักษะที่สอนให้เด็กหาความรู้ได้ด้วยตัวเองและด้วยการลงมือปฏิบัติ
3. ทักษะในการคัดเลือกความรู้ตามสภาพแวดล้อมจริง
4. ทักษะในการสร้างความรู้ ใช้เกณฑ์การทดสอบและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ศิษย์

เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

5. ทักษะให้ศิษย์คิดเป็น หรือตกผลึกทางความคิด
6. ทักษะในการประยุกต์ใช้
7. ทักษะในการประเมินผล ซึ่งครูยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะทั้ง 7 ด้านในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก

ความรู้ให้เด็ก แทนที่จะเป็น ผู้ถ่ายทอดความรู้เหมือนก่อน

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในศตวรรษที่ 21 ของนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า ถึงเวลาแล้วที่ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก และอำนวยความสะดวก เป็นผู้แนะนำแนวทาง และร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน โดยพัฒนาตนเองให้มีทักษะในหลายด้าน เช่น การตั้งคำถาม การใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ เป็นต้น นอกเหนือจากการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน มีความคิดสร้างสรรค์ ที่สำคัญต้องเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม มีความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้เรียน

1.3 มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาคุณภาพครูไทย และต่างประเทศ

ในการประชุมนานาชาติว่าด้วย การเตรียมครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่กรุงเทพมหานคร Assin (1995) ได้นำเสนอว่า กลุ่มประเทศ OECD ได้สรุปกิจกรรมเกี่ยวกับคุณภาพครูไว้ว่าต้องเน้นรวมถึงมิติด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความรู้ (Knowledge) เกี่ยวกับสาระเนื้อหา ตลอดจนเป้าหมายของหลักสูตร นั้น ๆ
- 2) ทักษะวิชาครู (Skill of Effective Pedagogy) ครูต้องมีทักษะรวมทั้งความสามารถในการนำวิชาครูไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีสอนหลากหลาย ตลอดจนทั้งวิธีการในการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ
- 3) การไตร่ตรองไตร่สวน (Reflection) และความสามารถในการวิพากษ์ตนเอง
- 4) ความสำนึกและการยอมรับผู้อื่น (Empathy) การรู้จักยอมรับผู้อื่นทั้งที่เป็นผู้ร่วมงานและศิษย์ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษาทั้งทางด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัยของศิษย์นั่นเอง
- 5) ความสามารถในการจัดการ (Managerial Competence) ความสามารถพื้นฐานประการหนึ่งของครู คือความรับผิดชอบในการจัดการทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

นอกจากนี้ Assin ยังได้กล่าวไว้ว่า ในการพิจารณาคุณภาพครูนั้นต้องเข้าใจอุดมการณ์พื้นฐานที่ว่าคุณภาพครู คือการสอนที่มีคุณภาพและตัวครูที่มีคุณภาพนั่นเอง

จากเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัดมน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย” (6-8 พฤษภาคม 2557) ที่จัดโดย สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้ยกตัวอย่างลักษณะครูในประเทศต่างๆ ไว้ในหัวข้อครูไทยในศตวรรษที่ 21 (ตัวอย่างครูต่างประเทศ) ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดคุณลักษณะ 10 ประการของครูสอนดี (Great Teachers) ไว้ดังต่อไปนี้

- 1) การใส่ใจด้านการสอนและการดูแลนักเรียน
- 2) มีการวางเป้าหมายและจุดประสงค์การสอนในแต่ละครั้งอย่างชัดเจนและดำเนินการให้บรรลุผลตามที่ได้วางไว้
- 3) มีทักษะการจัดการเชิงบวกในห้องเรียน
- 4) มีทักษะการจัดการห้องเรียนที่ดี
- 5) การสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง
- 6) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง
- 7) มีความรู้ด้านหลักสูตรและมาตรฐาน
- 8) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
- 9) รักเด็กและรักการสอน
- 10) มีความเป็นมิตรและความวางใจต่อนักเรียนสูง

จากการศึกษาคุณลักษณะของครูสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานพัฒนาการศึกษาครูของสิงคโปร์ (Office of Teacher Education, National Institute of Education Singapore) เป็นหน่วยงานจัดการศึกษาและพัฒนาให้แก่ทั้งครูและผู้อำนวยการโรงเรียนของสิงคโปร์ และเป็นผู้พัฒนารอบคุณลักษณะของครูสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 ที่พึงประสงค์ การพัฒนาครูให้เป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 สิงคโปร์เน้นการเตรียมและพัฒนาครูใน 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านเจตคติและค่านิยม ประกอบด้วย 3 ด้านย่อย ดังนี้

(1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อมั่นที่เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ความเชื่อมั่นในการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพ และการเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย

(2) ลักษณะของครู ซึ่งประกอบไปด้วย มีมาตรฐานสูงในการทำงาน ความรักในธรรมชาติ รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองต่อเนื่อง มีความปรารถนาอันแรงกล้า รู้จักปรับตัวและมีความยืดหยุ่น มีศีลธรรม และความเป็นมืออาชีพ

(3) การช่วยเหลือบุคลากรในวิชาอาชีพและต่อชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติและระบบพี่เลี้ยง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทร

2) ด้านทักษะมี 10 ทักษะ ประกอบด้วย

- (1) ทักษะการสะท้อนและการคิด
- (2) ทักษะด้านการเรียนการสอน
- (3) ทักษะด้านการจัดการคน
- (4) ทักษะด้านการบริหารจัดการตนเอง
- (5) ทักษะด้านการจัดการและการบริหาร
- (6) ทักษะด้านการสื่อสาร
- (7) ทักษะด้านการประสานงาน
- (8) ทักษะด้านเทคโนโลยี
- (9) ทักษะด้านนวัตกรรมและผู้ประกอบการ

(10) ทักษะด้านอารมณ์และสังคม

3) ด้านความรู้ มี 10 ข้อ ประกอบด้วย

- (1) ตนเอง
- (2) นักเรียน
- (3) ชุมชน
- (4) เนื้อหาวิชาที่สอน

- (5) วิธีการเรียนการสอน
- (6) นโยบายและพื้นฐานด้านการศึกษา
- (7) หลักสูตร
- (8) ความรู้พหุวัฒนธรรม
- (9) ความตระหนักรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงไปของโลก
- (10) ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนประเทศออสเตรเลียได้กำหนดคุณลักษณะ 10 ประการของครูสอนดี (Good Teachers) ของรัฐบาลควีนส์แลนด์ ไว้ดังนี้

- 1) มีทักษะในการอธิบาย
- 2) รักการพบปะผู้คน
- 3) มีความกระตือรือร้น
- 4) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
- 5) มีความเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะด้านเวลา
- 6) มีทักษะการทำงานเป็นทีมและความคิดริเริ่ม
- 7) สามารถรับความกดดันได้ดี
- 8) มีความอดทนและอารมณ์ขัน
- 9) รักความยุติธรรม
- 10) สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูของประเทศต่าง ๆ เช่น ฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สิงคโปร์ เกาหลี ญี่ปุ่น จีน พบว่า ในด้านการผลิตครูนั้น ให้ความสำคัญต่อครู ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ผลด้วย การเรียนรู้ตามที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 ครูควรเป็นผู้รักในอาชีพ มีชีวิตเรียบง่าย และมีจิตวิญญาณของความเป็นครูมีการกำหนดสมรรถนะของครู โดยภาพรวมประกอบด้วย

- 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา
- 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา
- 3) การพัฒนาหลักสูตร
- 4) หลักการจัดการเรียนรู้
- 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน
- 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา
- 8) การวัดและประเมินผล
- 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 10) จิตวิทยาสำหรับครู
- 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- 12) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ
- 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม
- 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ
- 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

นอกจากนี้มีการควบคุมคุณภาพการผลิตครูโดยการใช้ระบบการรับรองวิทยฐานะของสถาบันผลิตครูคัดคนเก่งระดับยอดเยี่ยมให้มาเป็นครูโดยกำหนดกลุ่มที่มีผลการเรียนสูงสุดเข้าเรียนเพื่อเป็นครู การยกย่องอาชีพครูว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงเทียบเท่าอาชีพสำคัญ การได้รับการยอมรับ เชื่อถือ ไว้วางใจในระดับแนวหน้าของประเทศ และมีเงินเดือนสูงในระดับเดียวกับอาชีพอื่น เช่น แพทย์ นักกฎหมาย เป็นต้น

จากการบรรยาย เรื่อง "การผลิตครูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้สู่อนาคตการศึกษาไทย" (ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2559) เมื่อ วันที่ 29 กรกฎาคม 2559 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึง นโยบายและแนวทางการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาไทย ซึ่งปัญหาด้านที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ปัญหาด้านการผลิตและพัฒนาครู กระทรวงศึกษาธิการได้นำมาวางแผนและกำหนด ยุทธศาสตร์ในการผลิตและพัฒนาครู โดยวางเป้าหมายการแก้ปัญหาภายใน 5 ปี ตาม ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครู ต้องผลิตครูให้มีสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้ร่วมกับเด็ก มีเครื่องมือการสอนที่ทันสมัย เป็นต้น อีกทั้งมีแนวทางในการ ปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู ด้วยการจัดทำอัตรากำลังครู 10 ปี ในทุกสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ , จัดทำอัตรากำลังความต้องการครูและอัตรากำลังที่สามารถผลิตครูได้ (Demand / Supply) เชื่อมโยง สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการ ผลิตครู (80 แห่ง) ของคุรุสภาและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ปรับปรุงเกณฑ์และ มาตรฐานหลักสูตรการผลิตครู จัดทำหลักสูตรการผลิตครูที่ให้ความสำคัญทั้งวิชาที่สอน (Subject) และเทคนิคการสอน (Pedagogy)

การจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคมทางบ้านในปัจจุบันปลูกฝังวัฒนธรรมการรับ ในตัวเด็กไทย ในสิ่งเหล่านี้ใช่หรือไม่ คือ เชื่อตามที่ได้ฟัง ขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่แสวงหาข้อมูล สารสนเทศที่เชื่อถือได้ ขาดความกระตือรือร้น ดิตรูปแบบเดิม ๆ เป็นผู้บริโภคน ทำอะไรแค่พอมาน ไม่

อดทน ไม่ชอบทำงานหนัก ชอบทำงานคนเดียว ไม่นึกถึงส่วนรวม เอาตัวรอดเก่ง ขาดคุณธรรม จริยธรรม ไม่สนใจสันติวิธี และขาดอัตลักษณ์ไทย แล้วการจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคม ทางบ้านในยุคศตวรรษที่ 21 จะปลูกฝังวัฒนธรรมการสร้างในตัวเด็กไทย ในสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร คือ รู้จักวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง แสวงหาความรู้ รู้เท่าทันสารสนเทศในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้เป็นผู้ประกอบการ และผู้ผลิต มุ่งความเป็นเลิศ อดทน ทำงานหนัก ทำงานได้เป็นทีม รับผิดชอบต่อส่วนรวม คำนึงถึงสังคม มีคุณธรรม ยึดมั่นในสันติธรรมและความเป็นไทย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก)

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2558) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การเรียนการสอนและกระบวนการที่ใช้พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) ความรู้ (K) กระบวนการเรียนรู้ สร้างความรู้ และความเข้าใจ

2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์และเจตคติ (A) ประกอบด้วย

(1) E1 (Ethic person) การเป็นแบบอย่าง การสอนแบบสอดแทรก กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการสร้างความตระหนัก และกระบวนการสร้างเจตคติ เป็นต้น

(2) E2 (Electronic person) ICT- based learning กระบวนการเทคโนโลยี กระบวนการสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3) ทักษะ/กระบวนการ (P) ประกอบด้วย

(1) Literacy (การรู้หนังสือ) กระบวนการเรียนภาษา กระบวนการเรียนอ่าน กระบวนการฟัง กระบวนการพูด กระบวนการเขียน กระบวนการสื่อความหมายข้อมูล และกระบวนการนำเสนอด้วยวาจา

(2) Numeracy (การรู้เรื่องจำนวน) กระบวนการจัดกระทำข้อมูล กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ กระบวนการแก้ปัญหา โจทย์เลขและโจทย์วิทยาศาสตร์

(3) Reasoning Ability (ความสามารถในการใช้เหตุผล) กระบวนการใช้เหตุผลแบบนิรนัยและอุปนัย กระบวนการคาดคะเนคำตอบ กระบวนการใช้เหตุผลแบบอุปมาอุปมัย และกระบวนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

(4) Creative Problem Solving Skills (ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์) กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการวิจัย การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์

(5) Critical Thinking Skills (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ) กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

(6) Collaborative Skills (ทักษะการทำงานอย่างร่วมพลัง) กระบวนการกลุ่ม กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ Co-operative Learning การเรียนรู้เน้นทีม (Team Learning หรือ TL)

(7) Communicative Skills (ทักษะการสื่อสาร) ใช้กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนา Literacy

(8) Computing Skills (ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์) ใช้กระบวนการเกี่ยวกับการสร้าง สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

(9) Career and Life Skills (ทักษะอาชีพและทักษะการใช้ชีวิต) การจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างความสามารถประกอบอาชีพ กระบวนการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต กระบวนการทำงาน ร่วมกัน กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

(10) Cross - Cultural Skills (ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมข้ามชาติ) กระบวนการ เสริมสร้างวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น ชาติ อาเซียน และระดับโลก

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ว่า ครูมีองค์ความรู้ มีทักษะในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ นำทางไปสู่การเรียนรู้ โดยไม่ใช้วิธีการบอกความรู้ตรงๆ จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นต้องมีความชำนาญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านการศึกษาค้นคว้า เลือกรสรวรเทคนิค กระบวนการ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลาย บนพื้นฐานของการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพ และการเห็นคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ ครูทุกคนต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ แหล่งข้อมูล และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายใต้อารมณ์แห่งเหตุการณ เทคโนโลยี และข่าวสาร สามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ตลอดจนครูต้องเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก นอกเหนือสิ่งอื่นใด ครูต้องเป็นผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ภาควิชาชีพและความเป็นพลเมืองไทย

2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2.1 แนวคิด หลักการ และความสำคัญการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2.1.1 แนวคิดของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การเปลี่ยนแปลงและภาวะวิกฤตของสังคมปัจจุบันทำให้ วิกฤตการณ์ของการจัดการศึกษา ได้ขยายกว้างไกลจากความคาดหวังเชิงปริมาณไปสู่คุณภาพและศักยภาพของบุคคลเนื่องจากคุณภาพของประชากรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตาม

อัยาศัย การที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษาได้สำเร็จ ด้วยการศึกษาคือเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาประเทศ ปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการศึกษาคือ ครู เพราะครูมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

ปัจจุบัน การปฏิรูปการเรียนการสอนได้พยายามปรับเปลี่ยนหลักสูตรและกระบวนการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับประกาศในข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พุทธศักราช 2548 โดยให้สามารถสร้างสรรค์ คุณลักษณะบัณฑิตครูที่เป็นคนดี มองกว้าง คิดไกล และใฝ่รู้ มีคุณธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร รักและศรัทธาวิชาชีพครูเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ศิษย์และสังคม พัฒนาการกระบวนการคิด เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเรียนรู้กระบวนการทางสังคม คุณธรรม และวัฒนธรรม

นโยบายการเสริมสร้างคุณภาพของการผลิตครูด้วยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ นักศึกษาครูที่สำเร็จการศึกษามีมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา อย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1) สมรรถภาพทางด้านความรู้

เป็นความสามารถของนักศึกษาครู ในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา ที่จะนำมาใช้สอนโดยตรง

(2) ความรู้ในวิชาชีพครู ที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูความ

รอบรู้อื่นๆ ที่จะนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข

2) สมรรถภาพทางด้านเทคนิควิธี

เป็นความสามารถของนักศึกษาครูในการพัฒนาตนเองให้มีเทคนิคและทักษะในการ ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูด้านต่างๆ ดังนี้

(1) งานสอน

(2) งานธุรการ

(3) งานแนะแนว

(4) งานกิจการนักศึกษา

(5) งานพัฒนาตน

(6) งานพัฒนาโรงเรียนและชุมชน

3) สมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะ

เป็นความสามารถของนักศึกษาครูในการพัฒนาตนเองให้มีลักษณะที่เหมาะสม สำหรับการเป็นครูที่ดี ดังนี้

(1) มีความรัก ความศรัทธาและความภาคภูมิใจในอาชีพครู

(2) มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม จริยธรรมและมีจรรยาบรรณใน

วิชาชีพครู

(3) มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ

(4) มีจิตสำนึก ในการพัฒนาสังคมและมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

การจัดประสบการณ์วิชาชีพรู เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเสริมสร้างคุณภาพของนักศึกษาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ เพราะเป็นการจัดให้นักศึกษาครูได้ฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่โรงเรียนหรือหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยใช้เวลาต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาครูจะได้มีเวลานานพอที่จะหาประสบการณ์ในสถานการณ์จริง

2.1.2 หลักการ และความสำคัญของการจัดประสบการณ์วิชาชีพรู

การจัดประสบการณ์วิชาชีพรูยึดหลักการดังนี้

1) มุ่งประสานการเรียนภาคทฤษฎีใช้ควบคู่กับการฝึกภาคปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา

2) มุ่งฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้มากที่สุด

3) มุ่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูเป็นระยะๆ ต่อเนื่องกันไปตลอดหลักสูตร

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูมีจุดประสงค์ดังนี้

1) เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะของครูที่ดีและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพรู

2) เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ของครูตามหลักสูตรในระดับที่สอนได้อย่างแจ่มแจ้งและกว้างขวาง จากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้ได้มากที่สุด

3) เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติให้สอดคล้องกัน จนสามารถนำไปปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูได้เหมาะสม และบังเกิดผลดี

4) เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาครูมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน และเรียนรู้งานในการพัฒนาชุมชน

5) เพื่อให้ นักศึกษาครูสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบต่องาน มีทัศนคติที่ดี สามารถแก้ปัญหาและพัฒนางานของตนให้ดียิ่งขึ้นได้

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาเอก วิชาชีพรู แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1) การศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วม

การศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อหาประสบการณ์ในสถานการณ์จริง โดยการไปดู ไปฟัง ไปซักถาม ไปสังเกต และไปช่วยปฏิบัติงานบางประการที่ได้รับมอบหมายกับพี่เลี้ยงในหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์

2) การทดลองสอน/การทดลองปฏิบัติงาน

การทดลองสอน/การทดลองปฏิบัติงานเป็นวิธีการหาประสบการณ์ในสถานการณ์จริง โดยการนำเทคนิค วิธีการ จากการเรียนภาคทฤษฎี เกี่ยวกับการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามโปรแกรมวิชาที่เรียนไปทดลองสอนหรือทดลองปฏิบัติงานที่หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์

3) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบเป็นการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาแล้วทั้งหมด และประสบการณ์ที่ได้ฝึกใน 2 ขั้นตอนแรกมาใช้ฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูทุกอย่างเสมือนเป็นครูประจำการคนหนึ่งหรือฝึกงานเฉพาะด้านตามสายเทคนิค การศึกษาในสถานการณ์จริงที่หน่วยฝึกประสบการณ์ วิชาชีพรู้อย่างต่อเนื่องกันรวมเป็นเวลาอย่างน้อย 15 สัปดาห์ หรือ 300 ชั่วโมง โดยขั้นตอนที่ 1 และ 2 ได้เรียนในวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 แล้ว มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ตามรายละเอียด ดังนี้

1) การศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วม (อยู่ในวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1)

ดูแลรับผิดชอบโดยโครงการบัณฑิตศึกษา มีการจัดดังนี้

- (1) มีการเรียนการสอนตลอดภาคเรียน
- (2) มีกิจกรรมการเรียนการสอน เหมือนวิชาอื่นๆ
- (3) มีผู้สอนแน่นอน เป็นอาจารย์ประจำโครงการบัณฑิตศึกษา

2) การทดลองสอน (อยู่ในวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1)

ดูแลรับผิดชอบโดยโครงการบัณฑิตศึกษา ร่วมกับอาจารย์ผู้สอนวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู

- (1) มีชั่วโมงการเรียนการสอนตลอดภาคการเรียน
- (2) มีการทดลองสอนจริง
- (3) มีการสัมมนาหลังการทดลองสอน

3) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ (การฝึกสอน)

ดูแลรับผิดชอบโดยโครงการบัณฑิตศึกษา ร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ โดยมีโครงการฯ เป็นผู้ประสานงานสนับสนุน

- (1) มีการออกฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานการณ์จริง
- (2) มีผู้สอนที่แน่นอน โดยจะลงชื่อประธานสาขาวิชาเป็นผู้สอน หรือที่ได้รับมอบหมาย
- (3) มีการสัมมนาระหว่างการฝึก
- (4) มีการปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศการฝึกทุกครั้ง

ส่วนองค์ประกอบ และบทบาทของบุคลากรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้มีส่วนร่วมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถือเป็นผู้ที่จะต้องมีความ Accountability ในการผลิตครูสู่คุณภาพ

ประกอบด้วยผู้บริหารและคณาจารย์ของสถาบันผลิตครู ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงที่นิสิต/นักศึกษาเลือก เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หน่วยงาน ชุมชนในเขตพื้นที่ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ในที่นี้ขอกล่าวเพียงบุคคลที่เกี่ยวข้องในภาพรวม

1) อาจารย์นิเทศก์ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากเปรียบเสมือนผู้ปกครองที่จะต้องดูแล ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทั้งด้านส่วนตัว และงานวิชาการ

2) ครูพี่เลี้ยง เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุดในช่วงระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นับเป็นต้นแบบที่จะหล่อหลอม ปลูกฝัง (socialization) ทั้งบุคลิกภาพ วิชาการ คุณธรรม ความเป็นครู

บุคคลดังกล่าวข้างต้นถือเป็นองค์ประกอบ และบทบาทของบุคลากรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สำคัญยิ่ง

2.2 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561)

คณะศึกษาศาสตร์ก่อตั้งขึ้นเป็นคณะวิชาลำดับที่ 6 ของมหาวิทยาลัยศิลปากร จัดเป็นคณะวิชาลำดับที่ 2 ของวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ โดย ศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล อธิการบดีของมหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันคณะศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วย 6 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว ภาควิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต และภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา ในปีการศึกษา 2560 คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรใหม่ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ในระดับปริญญาตรี 11 หลักสูตร ประกอบด้วย ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา การศึกษาปฐมวัย การประถมศึกษา การสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ การกีฬา จิตวิทยา เทคโนโลยีการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิต และคณิตศาสตร์ ใน 6 หลักสูตรแรกมีการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษาจะต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอนเป็นผู้รับผิดชอบผลิตครูให้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นครู เน้นการเป็นคนดี มีศรัทธาต่อวิชาชีพ ทั้งนี้มีระยะเวลา 1 ปี สำหรับการฝึกฯ ดังกล่าว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฝึกนักศึกษา ในหลักสูตรผลิตบัณฑิตทางการศึกษา และมุ่งให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการกิจอันเป็นวิชาชีพของครูทั้งหมด โดยมีอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ ดูแล กำกับอย่างใกล้ชิด เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ และมีโอกาสพัฒนาตนทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพครู และบุคลิกภาพ อันจะนำไปสู่การเป็นครูที่มีคุณภาพตามปณิธานของหลักสูตรที่ได้กำหนดหลักการไว้ 5 ข้อด้วยกัน คือ 1) เป็นบุคคลที่มีความรู้อย่างกว้างขวางและลุ่มลึก 2) เป็นบุคคลที่สามารถใช้วิธีการสื่อสาร และเทคนิคการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ และสามารถ

ตีความพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง 4) เป็นบุคคลที่มีกระบวนการตัดสินใจอยู่บนรากฐานของเหตุและผล และ 5) เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นผู้ที่อยู่ในวิชาชีพชั้นสูง

นอกจากนี้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังมีจุดประสงค์เพื่อให้นักศึกษา

- 1) มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นครูในสถานศึกษา
- 2) สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านวิชาการ และพัฒนาตนให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์
- 3) สามารถใช้ประสบการณ์ในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ
- 4) สามารถใช้ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์โครงการเพื่อพัฒนาตนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เริ่มจากภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน แจ้งรายชื่อสถานศึกษาที่รับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้นักศึกษาแต่ละวิชาเอกทราบ นักศึกษาลงชื่อเลือก เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาสรุปรายชื่อเสนอเลขานุการโครงการฯ และส่งหนังสือแจ้งจำนวน รายชื่อ และสาขาวิชาที่นักศึกษาจะฝึกประสบการณ์วิชาชีพไปยังสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อระบุวันส่งตัว โดยมอบหมายให้อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้นำนักศึกษาไปสถานศึกษา ตามวันเวลาที่กำหนด เพื่อรับมอบหมายภาระงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กำหนดให้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาตลอดสองภาคการศึกษา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 5 รวมระยะเวลา 1 ปีต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นสถานศึกษาเดิมหรือเปลี่ยนสถานศึกษาตามความเห็นชอบของสาขาวิชา

วิธีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาต้องปฏิบัติงานในสถานศึกษาตามปฏิทินที่คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ ได้แจ้งแก่สถานศึกษา ทั้งนี้ต้องมีเวลาปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างน้อย 80 % ในแต่ละภาคการศึกษา สถานที่ฝึก เป็นสถานศึกษาในจังหวัดนครปฐมหรือเขตปริมณฑล โดยมีเงื่อนไขการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนี้

- 1) นักศึกษาต้องศึกษาและสอบผ่านรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

- (1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต โดยต้องผ่านวิชาภาษาอังกฤษ 1 และวิชาภาษาอังกฤษ 2
- (2) วิชาชีพครูบังคับ 45 หน่วยกิต
- (3) วิชาเอกตามที่สาขาวิชากำหนด

* กรณีที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของสาขาวิชา

- 2) นักศึกษาต้องได้รับการปฐมนิเทศจากคณะศึกษาศาสตร์เพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3) นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ ตลอดระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพดังนี้

(1) การสัมมนากลุ่มย่อย จำนวน 2 ครั้ง

(2) กิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

4) กรณีการเรียนระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้เป็นไปตามประกาศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง การส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพและเกณฑ์กำหนดรายวิชาที่นักศึกษาสามารถเรียนระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะศึกษาศาสตร์ บทบาทหน้าที่ของนักศึกษามีดังนี้

1) เข้าร่วมปฐมนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อรับทราบแนวทางและข้อปฏิบัติต่าง ๆ อาทิ การปรับตัว การมีมนุษยสัมพันธ์ การติดต่อประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเข้าร่วมการสัมมนาย่อย ตามที่คณะศึกษาศาสตร์กำหนดและเข้ารับการปฐมนิเทศในสถานศึกษาที่ตนฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ของสถานศึกษาเช่นเดียวกับบุคลากรประจำการพึงปฏิบัติ ตามความเหมาะสมกับสถานภาพของนักศึกษา เช่น การแต่งกาย การลา การร่วมกิจกรรม การสร้างมนุษยสัมพันธ์ กับครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา เป็นต้น

3) ศึกษาระบบงานของสถานศึกษา อาทิ งานสอน งานธุรการ งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานพัฒนาตน งานพัฒนาสังคมและชุมชน

4) รับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษาอย่างดี ได้แก่ งานสอน หรืองานอื่น ๆ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา

5) ประพฤติตนเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันดีงาม มีความอ่อนน้อม มีระเบียบวินัยในการทำงาน ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ครูอาจารย์ตลอดจนเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งเพื่อนนักศึกษาและนักเรียนในสถานศึกษา

6) เป็นผู้ตรงต่อเวลาในการทำงานและการนัดหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในหน้าที่ครูผู้สอน

7) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง ครู อาจารย์อื่น ๆ นักเรียน ตลอดจนบุคลากรและเพื่อนนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยกัน

8) รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ บุคลากรของสถานศึกษา ระเบียบปฏิบัติต่างๆ ศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เช่น อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องประชุม ห้องกิจกรรมต่างๆ สนามกีฬา ฯลฯ

9) มีความรับผิดชอบในการจัดทำโครงการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ และบันทึกกิจกรรมประจำวัน การวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำโครงการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพ ตามที่คณะศึกษาศาสตร์กำหนด ตลอดระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

10) การสังเกตการสอนและการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของครูพี่เลี้ยง และครู อาจารย์อื่นๆ ตามความเหมาะสม เพื่อนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11) เตรียมการสอน สื่อและอุปกรณ์การสอนสม่ำเสมออย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาระดับชั้น เข้าสอนและเลิกสอนตรงตามเวลา

12) รับผิดชอบในการสอนวิชาที่ได้รับมอบหมาย สอนทบทวนบทเรียน สอนซ่อมเสริม ออกข้อสอบ และดำเนินการสอบตามแนวทางของการวัดและประเมินผล ตรวจสอบผลงานและประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

13) ขณะปฏิบัติหน้าที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องแต่งกายด้วยชุดเครื่องแบบนักศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัยศิลปากร

14) ปฏิบัติตน และวางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นครูที่ดี ไม่ละเมิดกฎระเบียบของสถานศึกษาและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน

15) ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ รับฟังคำแนะนำตักเตือนของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำไปศึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองเพื่อการพัฒนาตน

16) แสดงความมีน้ำใจ ช่วยเหลือครูพี่เลี้ยง ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา นอกเหนือจากภารกิจที่ตนได้รับมอบหมาย

17) พบและปรึกษางานที่ได้รับมอบหมายกับครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ตลอดระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

18) ตลอดระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาต้องติดต่อนัดหมายการปฏิบัติงานกับอาจารย์นิเทศก์ เช่น การส่งแผนการจัดการเรียนรู้ ตารางสอน ตารางสอบ ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติ หรือมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมจากที่เคยแจ้งไว้ก่อนแล้ว

19) แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีวุฒิภาวะและไม่เกินจากหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ควรขอคำแนะนำปรึกษาจากครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ เมื่อพบปัญหาที่ไม่อาจแก้ไขด้วยตนเองได้

20) วางตน และประพฤติตนให้เหมาะสมต่อครูพี่เลี้ยง ครูอาจารย์ของสถานศึกษา ผู้บริหาร บุคลากรอื่น ๆ ตลอดจนนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อเกียรติของตน และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

ทัศนีย์นารถ ลิ้มสุทธิวันภูมิ (2554) ได้ศึกษาคุณลักษณะพึงประสงค์ของครูตามความคิดเห็น ของนักศึกษาและอาจารย์คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็น และจัดอันดับความคิด เห็นของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อคุณลักษณะพึงประสงค์ของครูโดยรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านทักษะและเทคนิคการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพและความเป็นผู้นำ และด้านคุณธรรมของครูและ 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อคุณลักษณะพึงประสงค์ของครูระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่มี เพศ ระดับชั้นปีที่ศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาคณะบัญชีชั้นปีที่ 1 - 4 หลักสูตรปกติภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 300 คน และอาจารย์ 18 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงรายด้านระหว่าง 0.83 ถึง 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเบื้องต้น การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นและด้านทักษะและเทคนิคการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่า 4.00 และ 2) ผลการศึกษาคุณลักษณะพึงประสงค์ของครูของนักศึกษาและอาจารย์ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการจัดอันดับคุณลักษณะพึงประสงค์ของครูตามความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์รายด้าน 5 อันดับแรกเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านคุณธรรมของครู ด้านบุคลิกภาพและความเป็นผู้นำด้านวิชาการ ด้านการวัดและประเมินผล เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม นักศึกษาที่มีเพศ ระดับชั้นปีที่ศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยนักศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อคุณลักษณะพึงประสงค์ของครู โดยรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

สร้อยญา จันทร์ชูสกุล (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู : การวิเคราะห์โดยโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง โดยให้ทัศนะเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่า วิชาชีพครูกล่าวได้ว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดีจากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งนับได้ว่าเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตครู การผลิตบัณฑิตครูศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของประเทศไทย ในปัจจุบันเป็นไปตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรีหลักสูตร 5 ปี โดยเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาแบบองค์รวมสหวิทยาการที่เข้มและลึก มีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตครูที่มีความรู้และชำนาญทางวิชาการอย่างเข้มข้น เน้นให้มีความเชี่ยวชาญทางปฏิบัติ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนได้เต็มตาม

ศักยภาพตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา รวมถึงมีเจตคติที่ดีและมีจิตวิญญาณในวิชาชีพครู หัวใจสำคัญประการหนึ่งของการผลิตครูคือ การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้แก่นักศึกษาครู กล่าวคือ เป็นการที่นักศึกษาออกไปฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพครูในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพโดยใช้เวลาต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเรียนรู้ ฝึกฝน และทำความเข้าใจในงานครูจนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมเพียงพอที่จะประกอบอาชีพครูต่อไป ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษานำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์จริงทั้งงานสอนและงานอื่นๆ เช่น งานวิชาการ งานธุรการ งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานพัฒนาสังคมและชุมชน มีการสัมมนาระหว่างและหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อแนะนำแนวทางและแก้ไขปัญหาให้กับนักศึกษา นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องมีงานวิจัยในชั้นเรียน และภาระงาน นอกเหนือจากงานสอน เช่น การจัดทำโครงการวิชาการ โครงการพัฒนาผู้เรียน หรืองานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

เรื่องวิทยุ นนทภา (2557) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูที่ผู้เรียนประทับใจ: ต้นแบบของครูดีโดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพของครูที่ผู้เรียนมีความประทับใจ 2) ศึกษาคุณลักษณะของครูที่ผู้เรียนประทับใจ และ 3) ศึกษาศึกษาเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนประทับใจครู เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่ในรายวิชาความเป็นครู (GDT601) ของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยฟาอีสเทิร์น ปีการศึกษา 2557 ทำการเก็บข้อมูลจากนักศึกษา จำนวน 174 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดปลายเปิดให้นักศึกษาระลึกถึงคุณครูหรืออาจารย์ที่เคยสอนเพียง 1 คน ที่มีความประทับใจมากที่สุด ที่ยังระลึกถึงและยึดถือเป็นแบบอย่างของครูดีและเขียนบรรยายคุณลักษณะที่ประทับใจในด้านต่างๆ รวมทั้งบรรยายเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความประทับใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูที่ผู้เรียนมีความประทับใจกลุ่มใหญ่เป็นครูที่เคยสอนในระดับมัธยมศึกษา เป็นครูที่สอนในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ครูที่เคยสอนระดับประถมศึกษาอยู่ในความประทับใจของผู้เรียนบางคน นานมากกว่า 20 ปีจะเป็นครูที่สอนต่อเนื่องมาตั้งแต่ชั้นอนุบาลศึกษา 2) คุณลักษณะที่ผู้เรียนประทับใจในทุกระดับชั้น มี 5 ด้าน คือ คุณลักษณะส่วนตัว การสอนวิชาการ จรรยาบรรณ และมนุษยสัมพันธ์ 3) เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนมีความประทับใจ คือ การช่วยเหลือลูกศิษย์ที่มีปัญหา เป็นที่ปรึกษาได้ทุกเรื่อง มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกับลูกศิษย์ ครูได้แสดงให้เห็นถึงความห่วงใย ใ้กำลังใจ ให้คำแนะนำจนประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมและโครงการ

วิดา เหล่มตรระกุล และคณะ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยใช้เครือข่ายบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยใช้เครือข่ายบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ครู ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จำนวน 15 โรงเรียน ตลอดจนกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย ประกอบด้วย คณะนักวิจัย (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง) ศึกษานิเทศก์ กรรมการสถานศึกษา ครู ต้นแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบบันทึกการสังเกตองค์ความรู้ แบบบันทึกถอดองค์ความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบฯ แบบบันทึกการสะท้อนคิดในฐานะวิชาชีพของครูหลังการสอน แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สรุบบทเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยใช้เครือข่ายบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ผลดังนี้ 1.1) องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยใช้เครือข่ายบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเหมาะสมในศตวรรษที่ 21 คือ ครูควรมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง การเป็นตัวอย่างและต้นแบบที่ดีแก่ผู้เรียน ครูต้องสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้แก่เด็ก การช่วยเหลือ แนะนำแทนการบอกความรู้ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อเติมเต็มความรู้ รวมถึงครูต้องเลือกใช้เทคนิคการสอนที่ส่งเสริมการคิดและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันการใช้เทคนิคการสอนระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอน การพบปะพูดคุย และการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเพื่อสร้างองค์ความรู้ 1.2) ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยใช้เครือข่ายบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางที่เหมาะสมตามบริบทและตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 1.3) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยใช้เครือข่ายบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางครั้งนี้ ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเครือข่ายได้ทำงานร่วมกัน ร่วมวางแผน และช่วยสนับสนุนครูผู้สอนตามบทบาทหน้าที่ ทำให้ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ครูผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้และมีความสุข มีเทคนิคการสอนและกิจกรรมเสริมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังสามารถพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนได้ โดยครูผู้สอนสามารถพัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังสามารถค้นหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายได้ เพื่อมาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นต่อไป

รุ่งทิศา จันทน์วัฒนวงษ์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริม

ความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 และ 3) ศึกษาผลการพัฒนาครูตามรูปแบบการส่งเสริมความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่สอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 40 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 447 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) ผลการพัฒนาโดยสรุป พบว่า รูปแบบการส่งเสริมความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการพัฒนาความสามารถในการใช้คำถาม และการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ โดยสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำนักเรียนไปสู่ระดับคุณภาพการคิดในศตวรรษที่ 21 ระดับสูงตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรชาติได้

ปภาวี ตั้งดวงดี (2559) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูกับประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนประถมส่วนขยายแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของครูรุ่นเก่าและครูรุ่นใหม่ โดยจำแนกตามอายุ และ 2) ศึกษาคุณลักษณะของครูที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 2 คน และครูจำนวน 12 คน แบ่งเป็นครูรุ่นเก่าจำนวน 6 คน และครูรุ่นใหม่จำนวน 6 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 135 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ผลจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดกลุ่มสนทนา สามารถสรุปคุณลักษณะครูได้เป็น 2 กลุ่มคือ คุณลักษณะของครูรุ่นเก่า และคุณลักษณะของครูรุ่นใหม่ แต่หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ด้วย Factor Analysis ทำให้สามารถจัดกลุ่มคุณลักษณะครูได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ความกระตือรือร้น และความอดทน 2) เทคโนโลยีและการสื่อสาร 3) การลงโทษ และ 4) ความเข้มงวด และเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วย Multiple Regression พบว่า ครูกลุ่มที่มีคุณลักษณะความกระตือรือร้นและความอดทน กลุ่มเทคโนโลยีและการสื่อสาร และกลุ่มความเข้มงวด มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ เบญจมาศ พัฒนชีวะพูล (2560) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนวัดคลองขวาง (จรรยาชนม์ราชูร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนวัดคลองขวาง (จรรยาชนม์ราชูร์บำรุง) สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนวัดคลองขวาง (จรรยาชนม์ราชูร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนวัดคลองขวาง (จรรยาชนม์ ราชูร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรีเขต 2 จำนวน 140 คนใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ภูมิ โดยใช้ระดับชั้นเรียนเป็นชั้นในการสุ่มและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80- 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตาม ความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนวัดคลองขวาง (จรรยาชนม์ ราชูร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา น้อยคือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาการ ตามลำดับ 2) นักเรียนที่มีเพศ และระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนวัดคลองขวาง (จรรยาชนม์ราชูร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรีเขต 2 โดยรวมและราย ด้านไม่แตกต่างกัน

3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง มีดังต่อไปนี้

Kathryn Rhoads Iuliana Radu Keith Weber (2011) ได้ศึกษาสำรวจจนถึงประสพ การณ์การเตรียมความพร้อมของครูในการใช้โปรแกรม TPP ให้บรรลุผลสำเร็จกับภารกิจในการจัดการ การเรียนการสอนที่ครูต้องการ โดยจัดให้มีการเปรียบเทียบแนวความคิดของนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู (ผู้ที่ได้รับการเรียน 15 สัปดาห์) และครูพี่เลี้ยง (ผู้ที่ได้จัดการเรียนการสอน ตลอดหนึ่งปีการศึกษา) หลังจากหนึ่งปีการศึกษาที่ได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยแสดง ให้เห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้รายงานถึงความสามารถมากในภารกิจจัดการ การเรียนการสอนและมีการรับรู้แนวความคิดที่สูงมากกว่าครู ซึ่งอยู่ในระดับที่เป็นทั้งครูที่เพิ่งเริ่มสอนและ ครูประจำการ การรายงานคะแนนที่สูงกว่าในระดับครูประจำการอยู่บนค่าสถิติระดับรองเท่านั้น ทั้งนี้ ให้ข้อเสนอแนะว่า มีการเปลี่ยนแปลงในความสามารถในตนเองที่ครูได้รับจากประสบการณ์การสอน ข้อค้นพบเสนอแนะให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ความสำคัญกับบริบททั้งในส่วน แบบจำลองและคำพูดที่สนับสนุนและสร้างให้ครูมีการรับรู้แนวความคิดของความสามารถในการสอน

Hafsah Jan (2017) ได้ศึกษาเกี่ยวกับครูในศตวรรษที่ 21 ต้องสร้างนักเรียนที่มีทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 (soft skills) ครูในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสอนเนื้อหาขององค์ความรู้ทักษะหลักในขณะเดียวกันก็ต้องสอนการบูรณาการกับเทคโนโลยี ครูได้พัฒนาโปรแกรมที่มีความสำคัญมีผลกระทบต่อการสอนที่จะช่วยสนับสนุน ตัวบ่งชี้หลักทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มขึ้น ระบบที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ของบทบาทหน้าที่ครูมีความสำคัญในระดับที่ดึงดูดความสนใจในเงื่อนไขคุณสมบัติและโน้มน้าวใจผู้คนให้มีศรัทธาในการสอนเพิ่มสูงขึ้น คุณภาพของครูพิจารณาได้จากคุณภาพทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาชาติ การเกิดขึ้นของเทคโนโลยี การเรียนการสอนที่เป็นการเปลี่ยนผ่านจากครูเป็นศูนย์กลางเน้นการบรรยายไปเป็นการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นสำคัญประเด็นเหล่านี้เป็นที่ถกเถียงในประเด็นลักษณะหรือคุณสมบัติของครูที่กล่าวอ้างถึงในโลกศตวรรษที่ 21 ในอินเดีย

David W. Denton & Jill Heiney-Smith (2019) ได้ศึกษาและอธิบายถึงลักษณะของโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพสำหรับครูที่เลี้ยงของนักศึกษาวิชาชีพครู ใช้การออกแบบวิธีการผสมผสานการสำรวจ ข้อค้นพบ และนำเสนอในประเด็นการพัฒนาที่เน้นการสื่อสาร เช่น การฝึกที่สนับสนุนความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครูที่เลี้ยงและน้องเลี้ยง เช่น การเน้นบทบาทและความรับผิดชอบของพี่เลี้ยงและน้องเลี้ยง ข้อค้นพบอีกหนึ่งข้อจากการศึกษานี้ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพี่เลี้ยงที่แสดงถึงการมีรูปแบบ การใช้เวลาอย่างสม่ำเสมอและกิจกรรมในระหว่างการพัฒนา เช่น การใช้ระบบการเรียนรู้ที่ผสมผสาน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตรวมทั้งเสียงสะท้อนของคำตอบการศึกษาและการสำรวจที่เป็นการทดสอบในประเด็นประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษาแนะนำ

จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหัวใจสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นครูมืออาชีพ (Professional) มากกว่าอาชีพครู ซึ่งการสอนในศตวรรษที่ 21 เป็นการสอนที่มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะประจำตัวของครูใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ด้านความรู้ การสอนในศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่สอน รู้ปรัชญาการศึกษา หลักสูตรและมาตรฐาน นโยบายและพื้นฐานด้านการศึกษา มีความรู้เชิงจิตวิทยา รู้เกี่ยวกับหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนครูต้องมีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ การประกันคุณภาพการศึกษา และความรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม ในด้านเจตคติ หมายถึง ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม รักเด็กและรักการสอน รู้จักปรับตัวและมีความยืดหยุ่น เห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย รักการเรียนรู้ รักในธรรมชาติ รักความยุติธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่วนด้านทักษะ หมายถึง การที่ครูจำเป็นต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้อ ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการใช้

ภาษาและการสื่อสาร ทักษะการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะด้านจำนวน และการใช้เหตุผล ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะอาชีพ ทักษะการวัดและการประเมินผล ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมข้ามชาติ

ในการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นในส่วนของสภาพและความต้องการซึ่งจะนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นของการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นอย่างไร ในส่วนของบริบท หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ซึ่งในรายละเอียดของแต่ละด้านควรสอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานวิชาชีพ และคุณภาพของครูในศตวรรษที่ 21